

ZÁVÄZKY POISŤOVNE¹

The liabilities of insurance company

Jitka Meluchová

Medzi najdôležitejšie aspekty v poisťovníctve patrí zabezpečenie istôt, že každá poisťovňa bude schopná *splniť všetky svoje záväzky* (v požadovanom objeme a čase), ktoré na seba prevzala uzatvorením zmlúv (poistných, investičných, servisných), a to aj v budúcnosti t.j. v ekonomických podmienkach, ktoré nie sú v čase uzavretia zmlúv známe. Keďže poistenie sa väčšinou chápe ako dlhodobý vzťah, ktorého plnenie je odkladané do horizontu niekoľkých rokov od momentu uzavretia zmluvy, je potrebné projektovať očakávaný vývoj v budúcnosti, identifikovať, ohodnocovať a eliminovať riziká, ktoré majú vplyv na zabezpečenie schopnosti budúceho splnenia oprávnených nárokov vyplývajúcich z týchto zmlúv.

Závazok je existujúca povinnosť poisťovne poskytnúť plnenie, ktoré vzniklo v dôsledku minulých udalostí, a od vysporiadania ktorého sa očakáva úbytok ekonomických úžitkov. Závazok je uznaný a vykázaný v účtovnej závierke, ak je vysoko pravdepodobné, že jeho vyrovnanie bude mať za následok zníženie majetku (napr. úbytkom peňažných prostriedkov) a je možné spoľahlivo stanoviť jeho výšku.

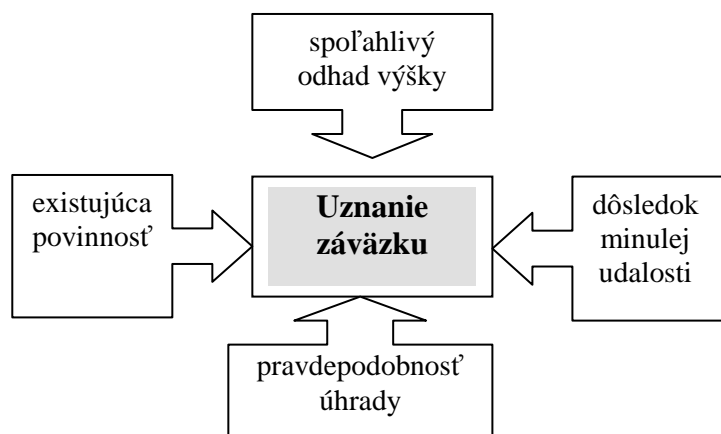

Schéma č.1 : Podmienky uznania a vykázania záväzku v súvahe.

Na úhradu očakávaných plnení si poisťovne vytvárajú tzv. **technické rezervy**, ktoré majú charakter dlhodobých cudzích zdrojov financovania určených na pokrytie záväzkov, ktoré poisťovní s väčšou či menšou pravdepodobnosťou v budúcnosti vzniknú. Pre technické rezervy je charakteristické, že účel ich tvorby je známy, nie je však istá suma a spravidla ani moment čerpania. Túto definíciu nespĺňajú **podmienené záväzky** (mimosúvahové položky). Týmito sú napr. možné povinnosti, ktoré vznikli dôsledkom minulých udalostí ale ich existencia bude potvrdená iba, ak nastane alebo nenastane jedna alebo viac neistých budúcich udalostí, ktorých vznik nezávisí od poisťovne alebo existujúce povinnosti, ktoré vznikli ako dôsledok minulých udalostí, avšak nie sú v súvahe vykázané, pretože nie je pravdepodobné, že splnenie povinnosti bude v budúcnosti vyžadovať úbytok ekonomických úžitkov alebo súčasnú výšku povinnosti nie je možné odhadnúť s dostatočnou spoľahlivosťou.

¹ Článok bol spracovaný ako jeden z výstupov projektu VEGA č.1/4587/07-200 „Implementácia medzinárodných účtovných štandardov pre finančné vykazovanie a ich vplyv na metódu účtovania a vykazovania v komerčných poisťovniach a v zdravotných poisťovniach“.

Od rezerv je potrebné odlišiť **odhadné položky** majúce charakter konkrétnych záväzkov voči konkrétnej strane, u ktorých je miera neistoty podstatne nižšia ako u rezerv. Vznikajú napr. ako nevyfakturované dodávky, kedy existuje zmluvný kontrakt a bola uskutočnená dodávka ale nebola vyfakturovaná alebo odsúhlasená s partnerskou stranou, a preto je potrebné záväzok vykazovať v odhadovanej výške.

Záväzok z pohľadu pravdepodobnosti existencie a zníženia ekonomických úžitkov

Schéma č.2 : Vykázanie záväzkov v účtovnej závierke.

* Niekedy môže byť ťažko určiteľné, či povinnosť už existuje alebo sa očakáva napr. výsledok súdneho procesu.

** IAS 37 stanovuje konkrétne požiadavky na zverejnenie informácií v poznámkach.

Poisťovňa člení svoje záväzky podľa rôznych kritérií. Okrem členenia záväzkov na zmluvné a mimozmluvné je potrebné ich rozčlenenie z hľadiska *dohodnutej* doby splatnosti a *zostatkovej* doby splatnosti. Záväzok je klasifikovaný ako *krátkodobý* (obežný), ak sa jeho vyrovnanie predpokladá v bežnom prevádzkovom cykle, je držaný na účely obchodovania, jeho úhrada sa očakáva do 12-tich mesiacov od závierkového dňa a poisťovňa nemá právo odložiť jeho vyrovnanie na dobu presahujúcu 12 mesiacov od závierkového dňa.

Záväzky, ktoré nespĺňajú tieto charakteristiky budú vykazované ako *dlhodobé* (neobežné). Poisťovňa zverejňuje v poznámkach veľmi podrobné informácie a svojom portfóliu záväzkov v členení podľa oblasti činnosti z ktorej vznikli (z poistenia, zaistenia, finančného investovania, voči zamestnancom, finančným orgánom a pod.), ako aj z hľadiska doby splatnosti a pravdepodobnosti úbytku majetku pri ich úhrade.

Hlavné skupiny *dlhodobých záväzkov* poisťovne tvoria najmä záväzky vyplývajúce z finančnej činnosti, záväzky vyplývajúce z bežnej činnosti (napr. záväzky z investičných zmlúv, záväzky z penzijných fondov, odložené daňové záväzky a pod.), ďalej dlhodobé technické rezervy a ostatné dlhodobé rezervy poisťovne. Naopak *krátkodobé záväzky* vznikajú z bežnej prevádzkovej činnosti poisťovne, ako napr. záväzky voči poisteným vyplývajúce z predpisu poistného plnenia, záväzky voči sprostredkovateľom, zaisťovateľom, zamestnancom, z titulu predpisu dane z príjmov, záväzky z titulu prijatých preddavkov, časového rozlíšenia a dlhodobé záväzky, so zostatkovou dobou splatnosti a s predpokladaným vyrovnaním do 12-tich mesiacov od závierkového dňa.

Medzi *krátkodobé rezervy*, ktoré poisťovňa vytvára patrí napr. rezerva na provízie vyplácané sprostredkovateľom a zaisťovateľom; rezerva na odvod časti prijatého poistného z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (na účet Ministerstva vnútra SR); rezerva na zostavenie účtovnej závierky a daňového priznania, na nevyplatené odmeny a nevyčerpané dovolenky vrátane poistného a pod.

Poisťovňa hradí krátkodobé záväzky z krátkodobého majetku (úhradou z bankového účtu, hotovostnou úhradou, prevodom iného majetku alebo nahradením súčasného záväzku iným. Dlhodobé záväzky by mali byť uhrádzané z dlhodobého majetku napr. kapitalizáciou záväzku alebo finančné záväzky z investičných zmlúv by mali byť uhrádzané z dlhodobých investícií do finančného majetku, ktorý je splatný súčasne so splatnosťou daného záväzku.

Bežné záväzky sú oceňované hodnotou ich úhrady, ktorá predstavuje očakávanú nediskontovanú hodnotu spravidla peňažných prostriedkov, ktoré budú vynaložené na splnenie danej povinnosti za normálneho priebehu činnosti poisťovne. *Budúce záväzky* sú oceňované súčasnou diskontovanou (odúročenou) hodnotou očakávaných budúcich čistých výdavkov, ktoré bude potrebné vynaložiť na splnenie tejto povinnosti za normálneho priebehu činnosti poisťovne.

Pri stanovení výšky technických rezerv sa vo významnej miere uplatňujú odhady a predpoklady vychádzajúce z modelovania očakávaných peňažných tokov potrebných na vyrovnanie zmluvných záväzkov vyplývajúcich z poistenia. Poisťovňa na to, aby mohla v budúcnosti plynule uhrádzať všetky svoje záväzky musí vyprodukovať dostatočné budúce príjmy (majetok) na ich pokrytie. To je úlohou systému *Asset/Liability Management*, ktorý zabezpečuje *zosúladovanie štruktúry* finančného majetku a finančných záväzkov z hľadiska ich splatnosti, úročenia a menovej štruktúry, aby vhodná skladba finančných investícií vytvárala dostatočné budúce peňažné toky, nevyhnutné na pokrytie všetkých splatných i očakávaných záväzkov z poistenia a zaistenia. Poisťovňa overuje reálnosť ocenenia očakávaných záväzkov **testom dostatočnosti** (vykonávaným podľa pravidiel *IFRS 4 Poistné zmluvy*) a to vždy k závierkovému dňu.

Poisťovňa napríklad zabezpečuje budúce finančné krytie technických rezerv (z poistných a investičných zmlúv) svojimi investíciami do finančného majetku (spravidla do podielových jednotiek interných podielových fondov a fondov správcovských spoločností a pod.), prípadne investovaním do nehnuteľností. Ocenenie záväzkov zo zmlúv investičného životného poistenia, ako aj investícií vykonaných menom poisteného, bude ocenené na báze reálnej hodnoty. Pri *riadení súladu majetku a záväzkov* z investičného životného poistenia musí poisťovne dbať na optimalizáciu výnosov z investícií, hľadať vyváženosť medzi bezpečnosťou, diverzifikáciou, likviditou a rentabilitou investovania, pri zohľadnení súvisiacich poistných a finančných rizík.

Ku každému závierkovému dňu sa posudzuje výška technických rezerv (spresnenie odhadov a aktuárskych predpokladov použitých na ocenenie) a účel (odôvodnenosť) ich tvorby. Zníženie rezerv sa účtuje v prospech výnosov, ak pominú dôvody, na ktoré boli vytvorené. V poznámkach je potrebné jednoznačne oddeliť zníženie rezervy z dôvodu jej použitia a v dôsledku jej zrušenia počas účtovného obdobia. Zostatky technických rezerv a ostatných záväzkov sa prevádzajú do nasledujúceho účtovného obdobia.

Súčasťou dlhodobých záväzkov poisťovne môžu byť aj vklady vznikajúce z tzv. pasívneho zaistenia, ktoré sa vykazujú ako *dlhodobé záväzky zo zložených vkladov od zaisťovateľov*. Záručné vklady zložené zaisťovateľom u poisťovne slúžia na zabezpečenie budúcej spoluúčasti zaisťovateľa na škode a súčasne vyjadrujú v účtovníctve postupiteľa (poisťovne) záväzok, ktorý predstavuje právny nárok zaisťovateľa na zložený vklad. Pokiaľ si poisťovňa obstaráva zaistnú ochranu, označuje sa ako postupiteľ a ide o **pasívne zaistenie**. Dôvodom požiadavky na zloženie záručného vkladu je zabezpečenie poisťovne pre prípad, že by zaisťovateľ v budúcnosti neplnil svoje záväzky vyplývajúce mu zo zaisťovacej zmluvy. Tento bezpečnostný aspekt je dôležitý najmä pri medzinárodných zaisťovacích obchodoch. Záručný vklad môže byť poskytnutý vo forme cenných papierov, bankovej záruky a pod.

Poisťovňa vykazuje záväzky z poistenia v poznámkach v členení podľa **rôznych kritérií** tak, aby údaje o existujúcich záväzkoch podávali používateľom dostatočné informácie pre ich ekonomické posúdenie.

Závazky v bruttovýške v členení na krátkodobé/dlhodobé	Podiel zaistovateľov na záväzkoch	Očistené (netto) záväzky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ záväzky z titulu nahlásených poistných udalostí (vrátane nákladov súvisiacich s likvidáciou) ale doposiaľ nevybavené ▪ záväzky z titulu tvorby technickej rezervy na poistné udalosti nahlásené ▪ záväzky z titulu tvorby technickej rezervy na poistné udalosti vzniknuté ale nenahlásené ▪ záväzky z titulu tvorby technickej rezervy na poistné budúcich období (<i>nezaslúžené poistné</i>) ▪ záväzky z titulu tvorby technickej rezervy na poistné prémie a zľavy ▪ záväzky vo výške priznaných poistných plnení voči poisteným ▪ záväzky z investičných zmlúv ▪ ďalšie (<i>podľa potrieb konkrétnej poisťovne</i>) 		
Spolu záväzky z poistných zmlúv		

Schéma č. 3: Štruktúra záväzkov z poistenia a podiel zaistovateľov na záväzkoch.

Abstrakt

Technické rezervy sú základom ekonomickej prosperity poisťovne. Zabezpečujú schopnosť poisťovne uhrádzať v požadovanom objeme a čase všetky záväzky vyplývajúce z poistných, servisných a investičných zmlúv. Dávajú tak istotu, že i v prípade mimoriadneho výkyvu škodového priebehu bude mať poisťovňa dostatok zdrojov na ich pokrytie.

Kľúčové slová: poisťovňa, záväzky, podmienené záväzky, rezervy, vykazovanie

Summary

The technical provisions are foundations profit of the insurance company. They secure a cover of liabilities in time. The insurance company verifies actual evaluation of the contract liabilities by liability adequacy test according to IFRS 4 Insurance contracts.

Key words: insurance company, liabilities, contingent liabilities, technical provisions

JEL klasifikácia: M41

Použitá literatúra

- [1] IFRS 2007-Medzinárodné štandardy pre finančné výkazníctvo. Prvé vydanie. Bratislava: SKAU, 2009.
- [2] <http://eur-lex.europa.eu>

Kontakt

Jitka Meluchová, Ing., PhD., Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 757, jitka.meluchova@euba.sk